

ЛЕКСИКОГРАФУВАННЯ ДІЄПРИКМЕТНИКА В СЛОВНИКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У 20-ТИ ТОМАХ

Вікторія Сивокозова. Лексикографування дієприкметника в словнику української мови у 20-ти томах.

У статті аналізуються лексичні та граматичні характеристики дієприкметника як особливого лексико-граматичного класу слів української мови, встановлюються особливості лексикографування дієприкметникових слів у Словнику української мови у 20-ти томах.

Ключові слова: дієприкметник, реєстрове слово, ліва частина словникової статті, права частина словникової статті.

Викторія Сивокозова. Лексикографирование причастия в словаре украинского языка в двадцати томах.

В статье анализируются лексические и грамматические характеристики причастия как особенного лексико-грамматического класса слов украинского языка, устанавливаются особенности лексикографирования причастий в Словаре украинского языка в 20-ти томах.

Ключевые слова: причастие, реестровое слово, левая часть словарной статьи, правая часть словарной статьи.

Victoria Syvokozova. The lexicographic description of the participle in the Ukrainian Language Dictionary in twenty volumes.

The article analyzes lexical and grammatical characteristic of the participle as the special part of speech. Also the peculiarity of lexicographical representation of the participle in the Ukrainian Language Dictionary in twenty volumes is considered.

Key words: participle, Registered word, dictionary entry left side, right side of the dictionary entry.

Вивчення структури і семантики словникового складу мови залишається одним із актуальних питань сучасної лінгвістичної науки. Незважаючи на значну кількість наукових праць українських (М. П. Кочерган, Л. О. Кудрявцева, Л. С. Паламарчук, М. М. Пещак, О. О. Погрібна, В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, В. А. Широков) та російських (Ю. Д. Апресян, І. М. Кобозева, О. С. Кубрякова, М. В. Нікітін, Л. В. Щерба) лінгвістів з цієї тематики, структурно-семантичні характеристики дієприкметника як особливого лексико-граматичного класу слів та їх відображення у тлумачній лексикографії потребує додаткового опрацювання. Це зумовлює актуальність нашого дослідження, яке передбачає аналіз лексичних і граматичних характеристик дієприкметника та встановлення принципів їх лексикографічного представлення в Словнику української мови у 20-ти томах.

Дослідження лексичних і граматичних категорій дієприкметника та їх фіксації в лексикографічних працях ускладнюється відсутністю однозначного визначення цієї групи лексики як певної частиномовної групи слів. Оскільки в Словнику української мови у 20-ти томах фіксується лексична та граматична семантика реєстрових слів, серед яких є дієприкметники, тому вважаємо за необхідне докладно розглянути дискусійні питання, пов'язані з лексичною та граматичною природою дієприкметника і його узагальненим семантичним значенням.

Ще раз відзначимо, що в науковій літературі немає чіткого вирішення проблеми частиномовної кваліфікації дієприкметника серед інших частин мови. Однією із найпоширеніших є думка, викладена у наукових працях відомих українських лінгвістів В. О. Горпинича, М. А. Жовтобрюха, В. М. Русанівського та їх послідовників, які вважають дієприкметник особливою формою дієслова, що поєднує дієслівні та прикметникові ознаки [4; 6; 9].

Розглядаючи дієприкметник як форму дієслова, дослідники відносять до його дієслівних ознак категорії виду, часу, стану, перехідності/неперехідності, прикметниковими ж вважають, категорію роду, числа й відмінка, а також не постійну, а процесуальну вказівку на ознаку предмета. При цьому В. О. Горпинич відзначає, що специфічним для цього класу слів є їх словотворчі особливості, оскільки суфікси -уч- (-юч-), -ач- (-яч-), -л-, -ш-, -т- не є продуктивними при творенні слів інших частин мови [4; с. 216]. В. М. Русанівський наголошує, що дієприкметникові форми, будучи частиною дієслівної парадигми, поділяються на активні та пасивні, однак співвідношення активних і пасивних дієприкметників в основному відповідає співвідношенню перехідних і неперехідних дієслів. Значну увагу він приділяє особливостям творення активних та пасивних дієприкметників, а також незмінних предикативних форм на **-но**, **(-ено)**, **-то** [9, с. 409].

На думку М.А. Жовтобрюха, який зараховує дієприкметник до класу дієслів, дієприкметник виражає ознаку предмета за дією, яку виконує предмет або яка на нього спрямована. Водночас дослідник також говорить і про семантичні особливості дієприкметника, адже в ньому поєднуються значення дієслова і прикметника [6, с. 386]. Враховуючи твердження вченого про те, що лексичне значення дієприкметника залежить від семантики як дієслова, так прикметника, для встановлення його лексичних і граматичних характеристик дієприкметника варто зіставити їх із відповідними ознаками дієслова і прикметника.

Як утворення змішаного, гібридного характеру розглядає дієприкметник Г. М. Гнатюк, стверджуючи, що дієслівні категорії він отримує разом із дієслівною основою, а прикметникові – з флексією. Дослідниця серед граматичних категорій дієприкметника виділяє час, вид, перехідність/неперехідність, рід, число та відмінок. Не залишається поза її увагою і семантика цього вербоїда, зокрема такі семантичні зміни, як відхід від лексичного значення мотивуючого дієслова, наслідком чого є розвиток у ньому нових значень, а також ад'ективація та лексикалізація значень [3, с. 65].

По-іншому розглядає цю проблему І. К. Кучеренко, який кваліфікує дієприкметник як віддієслівний прикметник. Не погоджуючись із твердженням, що дієприкметник є однією із дієслівних форм, лінгвіст докладно розглядає узагальнену семантику дієприкметника, зауважуючи, що реальне значення слів цього класу аж ніяк не стосується дії чи процесу, адже дія має певний перебіг у часі, тобто їй властива динаміка, а якості, ознаки предмета є статичними. Тому лексичне значення дієприкметника є не дієслівним, а віддієслівним, мотивованим дієсловом, тобто дієприкметник виражає ознаку за дією [8, с. 444].

Такої ж думки щодо механізмів формування дієприкметникової семантики дотримується І. Р. Вихованець, вказуючи на те, що дієприкметник виражає ознаку предмета за виконуваною ним дією або властивим йому станом і при цьому спостерігається нівеляція ознаки процесуальності й перетворення її на віддієслівну ознаку предмета, а все це більше зближує дієприкметник з прикметником, ніж із дієсловом [2, с. 286]. Учений стверджує, що, на відміну від дієслівної категорії часу, дієприкметник не характеризує дію або стан щодо моменту мовлення, тобто не виражає відношення до моменту мовлення, не має чіткої парадигми дієслівних часових форм. Отже, І. Р. Вихованець не відкидає „часових асоціацій” дієприкметника, але зауважує, що категорія часу в дієприкметнику нейтралізована, доказом чого є абсолютна втрата значень грамами майбутнього часу і набуття семантики часової співвідносності з дієслівними грамами теперішнього і минулого часу, від яких утворюються дієприкметникові форми. Щодо категорії виду, то вона характерна всім віддієслівним словам, наприклад, віддієслівним іменникам [1, с. 129].

Наголошуючи на важливості синтаксичного контексту, у якому знаходиться дієприкметник, І. Р. Вихованець стверджує, що ізольований дієприкметник не має визначальних для дієслова морфологічних категорій часу та способу, тому перебуває поза власне-дієсловом. Іншими словами, такий дієприкметник є типовим прикметником, який у реченні виконує первинну для нього атрибутивну функцію, може при цьому керувати іншими словами, утворюючи у такий спосіб дієприкметникові звороти. Дослідник не залишає поза увагою і той факт, що досить часто дієприкметник набуває й нетипової для нього функції, коли виконує в реченні роль виразника предикативної ознаки, входить до структури складеного іменного присудка. У присудковій позиції дієприкметник може бути переведений тільки за допомогою дієслівної морфеми-зв'язки *бути* та форм дієслівних напівзв'язок *стати*, *здаватися*, *лишатися*, *залишатися* і под., які формують три особово-часових і дві особово-способових форми. Саме ці аналітичні форми засвідчують перехід дієприкметників до семантичного підкласу дієслів стану [2, с. 287].

Щодо категорії стану дієприкметника, то її характеристики відрізняються від відповідної категорії дієслова, оскільки значення стану – це виражене дієсловом відношення між об'єктом і суб'єктом, а таке значення дієприкметником не виражається, адже для дієприкметника немає різниці, чи дія спрямована на об'єкт чи безоб'єктна. На цьому наголошує І. К. Кучеренко, відзначаючи той факт, що дієприкметники виражають ознаку предмета за дією з урахуванням суб'єктно-об'єктних відношень предмета до цієї дії незалежно від його синтаксичної функції [8, с. 454].

Наші спостереження показують, що власне дієслівні категорії часу, виду, стану, перехідності/неперехідності в дієприкметника набувають іншого значення, оскільки, порівняно з дієсловом, дієприкметник не має формального вираження цих категорій, а відповідно, і парадигм.

Це дає підстави стверджувати, що значення цих категорій швидше пов'язане з лексичною семантикою дієприкметника, ніж із граматичною.

Щодо принципів лексикографічного представлення лексичної та граматичної семантики дієприкметника, то зауважимо, що у Словнику української мови у 20-ти томах дієприкметники представлені окремими словниковими статтями, відмінними від дієслівних чи прикметникових. Укладачі Словника враховують двоїсту природу цього класу слів та наявність у ньому як прикметникових ознак, так і ознак мотивуючого дієслова. Крім того, у Словнику української мови у двадцяти томах реалізовано особливі принципи лексикографування дієприкметників як особливого лексико-граматичного класу слів.

Проаналізувавши дієприкметникові словникові статті, ми констатуємо, що їх структура у Словнику української мови у 20-ти томах чітко репрезентує лексичну та граматичну семантику дієприкметника, розкриває його двоїсту природу, оскільки її ліва частина подає основну граматичну характеристику слова, а права – відображає його семантичну структуру. Нагадаємо, що у тлумачних словниках реєстрове слово супроводжується, як правило, граматичною та стилістичною інформацією. Увесь цей комплекс – реєстрове слово, граматична характеристика, стилістична характеристика – становлять типову ліву частину словникових статей тлумачного словника [5, с. 96]. Тому цілком виправданою є така структура, коли ліва частина словникової статті дієприкметника розробляється за аналогією до прикметникової, адже дієприкметник має прикметникову парадигму відмінювання, що підтверджується вказівками на специфіку закінчень жіночого та середнього роду в називному відмінку, наприклад:

ВІПЛЕКАНИЙ, а, е. Дієпр. пас. до **ві́плекати** – *Це добре, якщо колос до людей хилиться, бо нашими руками він виплеканий, з нашого труда виріс* (М. Руденко) [II, с. 380].

ГАРЦЮЮЧИЙ, а, е. Дієпр. акт. до **гарцювати**. *Він тільки бачив, як Софія намагалася стримати гарцюючих коней* (А. Шиян) [III, с. 384].

У лівій частині словникової статті також подається вичерпна інформація про сфери функціонування слова, що на рівні метамови тлумачного словника відображається набором спеціальних ремарок, наприклад, *біол., військ., інформ., лінгв., мет., спец.* та ін. Ці ремарки можуть стосуватися як усіх значень словникової статті, так і окремих лексико-семантичних варіантів, наприклад:

ДЕФРАГМЕНТОВАНИЙ, а, е, *інформ.* Дієпр. пас. до **дефрагментува́ти**. *На диску має бути щонайменше 256 Мб вільного місця. Крім того, він має бути дефрагментований* (з наук.-техн. літ.) [IV, с. 174].

ЕТИМОЛОГІЗОВАНИЙ, а, е, *лінгв.* Дієпр. пас. до **етимологізува́ти**. *Дослідник відшукує у праслов'янській мові споріднені слова і гніздо, до якого може належати етимологізоване слово* (з наук. літ.) [IV, с. 678].

Вищенаведені зразки словникових статей переконують, що однією з важливих вимог до лексикографування дієприкметників у Словнику української мови у 20-ти томах є необхідність фіксації відповідних реєстрових одиниць із врахуванням стилістичної мотивації відповідних дієслівних основ і їх функціонування в контексті.

На мікрорівні Словника української мови у 20-ти томах можемо також простежити лексичну семантику дієприкметника, яку розкриває права частина словникової статті. Права частина словникової статті є доволі складною структурою, оскільки у сконденсованому вигляді подає найзагальнішу семантичну характеристику заголовкового слова та ілюстративний матеріал до нього [5, с. 97]. Тлумачення дієприкметника у Словнику української мови в 20-ти томах обов'язково вказує на віддієслівну семантику за допомогою спеціальних тлумачень, у яких вказується твірне, мотивуюче дієслово. Крім того, у типових формулах тлумачення також є вказівка на активний чи пасивний стан дієприкметника у правій частині словникової статті, де розкривається лексичне значення слова і уточнюється його граматичне значення, наприклад:

АКТИВОВАНИЙ, а, е. Дієпр. пас. до **активува́ти** *Для того, щоб амінокислоти могли виконувати певну роль у біосинтезі білка, вони повинні бути активовані* (з наук.-попул. літ.) [I, с. 161].

ЖОВАНИЙ, а, е. Дієпр. пас. до **жува́ти**. *Горпина нянькувала коло малої Солохи, запихала її жованим сухим хлібом з остюками* (Панас Мирний) [IV, с. 768].

Якщо мотивуюче дієслово, до якого відсилається дієприкметник, багатозначне, то метамова словника передбачає уточнення номерів лексико-семантичних варіантів дієслова, що мотивують значення дієприкметника, наприклад:

ВІПИТИЙ, а, е. Дієпр. пас. до **ві́пити** 1, 3. *Зайво випитий ківш угорського вина з нижніх рук молодой Барбари .. ламав священні вояцькі звичаї* (Іван Ле); *Випитий мед потроху розв'язував язики* (І. Білик) [II, с. 377].

БІТИЙ, а, е. 1. Дієпр. пас. до **бі́ти** 2, 3, 7. *Ой там криниця під перелазом – Вмиємось, серденько, обоє разом. Моя хустина шовками шита – Утремось, серденько, хоч буду бита* (з народної пісні) [I, с. 487].

Враховуючи семантичні особливості дієприкметника, автори Словника української мови у 20-ти томах важливу роль відводять контексту, оскільки продемонструвати всю сукупність значень реєстрового слова можна завдяки ілюстративному матеріалу. Свою конкретну реалізацію семантика слова одержує в контексті, де одні значення слова нейтралізуються, а інші актуалізуються [7, с. 14.]. У випадку з дієприкметником саме контекст виявляє прикметникові ознаки чи ознаки мотивуючого дієслова, адже повний обсяг значення слова розкривається лише сукупністю всіх лексичних і граматичних значень [10, с. 17].

Крім того, значення дієприкметника часто пов'язане з транспозиційними процесами, коли зміна контексту призводить до набуття словом іншого значення, як лексичного, так і граматичного. Це стосується випадків, коли дієприкметник переходить до класу прикметника чи іменника. Приклади таких слововживань реєстрового слова у нетиповій для нього синтаксичній функції фіксуються тлумачним словником додаванням відповідних семантичних відтінків. При цьому подається граматична ремарка у *знач. ім.* та граматичні показники, а також вичерпне описове тлумачення. Якщо дієприкметник вживається у значенні іменника, то до семантичного відтінку подається вихідна форма транспонованого слова та описова тлумачна формула, яка розкриває іменникову семантику, що підтверджується відповідним ілюстративним матеріалом. Наприклад:

ВІДУЖАЛИЙ, а, е. Дієпр. акт. до **видужати**. *Був ще не зовсім видужалий, щоб міг як слід справлятися з працею* (У. Самчук); // у *знач. ім. видужалий*, лого, ч.; **видужала**, лої, ж. Той (та), хто видужав. *Відомо з давніх-давен, що видужали, залишаючись зобов'язаними своїм здоров'ям лікареві, завжди намагаються піднести своєму цілителеві якийсь подарунок* (Ю. Збанацький) [II, с. 272].

ГІПНОТИЗОВАНИЙ, а, е. Дієпр. пас. до **гіпнотизува́ти**. *Хто ставив над волею холодний інтелект, вічно гіпнотизований обставинами, той не надавався на провідника маси* (О. Теліга); // у *знач. ім. гіпнотизований*. *Сам гіпнотизований не буде вірити сказаному в неповній свідомості* (із журн.) [III, с. 597].

В окремих випадках у дієприкметникових словникових статтях може фіксуватися нове прикметникове значення, яке не притаманне мотивуючому дієслову. Нагадаємо, що Г.М. Гнатюк розглядає ад'ективацію дієприкметника як граматичний або семантичний відхід від мотивуючого дієслова. На думку дослідниці, лексикалізовані значення дієприкметників різняться від їх прямих значень і потребують, зокрема у словниках, окремого пояснення, тлумачення [3, с. 3–6].

У тлумачному Словнику української мови в 20-ти томах такі явища фіксуються окремим значенням словникової статті, біля якого обов'язково є ремарка у *знач. прикм.*, що уточнює граматичне значення реєстрового слова. Для таких випадків використовується описове тлумачення, яке вказує на відсутність семантичної спорідненості з мотивуючим дієсловом, фіксуючи лексичні характеристики лексико-семантичного варіанта. За нашими спостереженнями, ад'ективація дієприкметника у Словнику української мови у 20-ти томах визначається швидше семантичним критерієм, а не граматичним, оскільки слово набуває прикметникового значення незалежно від його синтаксичної функції, а внаслідок семантичних змін. Тому такі випадки фіксуються окремими значеннями у словниковій статті, адже лексико-семантичні варіанти на семному рівні віддалені, не мають спільних архісем. Наприклад:

ВІТОНЧЕНИЙ, а, е. 1. Дієпр. пас. до **ві́тончити** – *Увесь свій талант і многолітній труд поклав [Микола Лисенко] на те, щоб знайти, зберегти перли народної творчості, обробити їх і повернути народу, повернути нам, любовно очищені й витончені* (О. Довженко).

2. у *знач. прикм.* Дуже гарний, із тонкими рисами, досконалої форми. *Колісь тітка Клавда була красивою брюнеткою .. Її грація, витончена постать будили загальний подив* (Ірина Вільде).

3. у знач. прикм. Який відзначається особливою вишуканістю. *Чорне, строге, розраховане на витончений смак убрання облягало її постать* (Я. Качура).

4. у знач. прикм. Чудово розвинений, із гострим сприйманням. *Валіде наперед здогадувалася, як різонуть оті простонародні пісеньки .. витончений слух повелителя, що з дитинства писав наслідування-назіре на блискучі касиди й газелі Ахмеда-паши* (П. Загребельний); // Який відзначається особливою досконалістю або крайньою загостреністю. *Коропов любив стояти в кузні й дивитись на витончену роботу Степана Васильовича* (В. Земляк) [II, с. 504].

ДОВЕРШЕНИЙ, а, е. 1. Дієпр. пас. до **доверши ти**. *Гетьман вагався, що йому далі робити? Те, що він задумав під Корсунем, далеко ще не було довершене* (А. Чайковський).

2. у знач. прикм. Якому власт. повнота необхідних позитивних якостей; досконалий. *Блакитна тихосіяна ніч стояла в своїй довершеній красі над лісовим хліборобським краєм* (М. Стельмах) [IV, с. 318–319].

Під час лексикографічного опису дієприкметника враховуються всі його значення та відтінки, зокрема і те, що дієприкметник як особливий клас слів має здатність утворювати предикативні форми на **-но**, **-то**, які є виразниками функції головного члена безособового речення, при цьому вони виражають значення результативного стану, що є наслідком виконаної дії [2, с. 290]. У Словнику української мови у 20-ти томах такі граматичні форми подаються з відповідними ремарками як відтінки пасивного дієприкметника, оскільки вони ще тісніше пов'язані з дієсловом, ніж аналітичні дієслова, тому вони подаються у тій частині словникової статті, у якій значення лексико-семантичного варіанта мотивоване дієсловом, У такий спосіб лексикографічна праця відображає семантичний (лексичний і граматичний) зв'язок форм на **-но**, **-то** із дієсловом, наприклад:

ДОПОВНЕНИЙ, а, е. Дієпр. пас. до **доповнити**. *В основу сонати Михайло Лукич поклав власні переживання, звісно, певною мірою доповнені та узагальнені* (Л. Дмитерко); *Народнорозмовна основа поезії Т. Г. Шевченка незаперечна. У ній органічно злилися пісенний фольклор і усна оповідь, доповнені всім тим, що збереглося від давніх мов, уживаних у Київській Русі і в Україні* (В. Русанівський); // **доповнено**, *безос. пред. Пізніше, мабуть, після пожежі Лаври в 1716 р., доповнено намогильник пишним бароковим обрамуванням із складною композицією колон, балдахіна й занавіси, підтримуваної двома ангеликами та арматурою* (з наук. літ.) [IV, с. 399–400].

ЕВАКУЙОВАНИЙ, а, е. 1. Дієпр. пас. до **евакуюва ти**. *Омелько був евакуйований із Львова, де в перший же день війни загинула від бомби вся його сім'я* (О. Донченко); // **евакуйовано**, *безос. пред. – Містечко, як ви знаєте, пусте, – говорив Краснопольський сердитим надтріснутим голосом. – Мешканців евакуйовано* (О. Гончар) [IV, с. 540].

Наведені словникові статті демонструють тісний зв'язок семантики предикативних форм на **-но**, **-то** із семантикою дієслова, тому їх лексикографування саме у межах дієприкметникових статей є цілком виправданим.

Отже, незважаючи на спроби науковців однозначно встановити частиномовну приналежність дієприкметника, це питання залишається дискусійним і сьогодні. Серед представлених теорій найбільш прийнятною для нас є точка зору, за якою цей лексико-граматичний клас слів співвідноситься із прикметником, оскільки відтворює його парадигму відмінювання, а дієслово лише мотивує первинне значення дієприкметника.

Лексикографування дієприкметників у Словнику української мови у 20-ти томах відбувається з урахуванням специфіки структури словникової статті, у якій виділяються ліва і права частини. Ліва частина дієприкметникової словникової статті розроблена за аналогією до прикметника, для якого релевантними виявляються граматичні показники роду, числа, відмінка. У правій частині словникової статті розкривається лексична семантика реєстрового дієприкметника мотивованого дієсловом, подається інформація про особливості категорії стану дієприкметника та можливості предикативного вживання реєстрового слова, а також його здатність переходити до класу іменників чи прикметників.

Література

1. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті / І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1988. – 256 с.
2. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови : академ. граматики укр. мови / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська ; за заг. ред. І. Р. Вихованця. – К. : Унів. вид-во „Пульсари”, 2004. – 400 с.

3. Гнатюк Г. М. Дієприкметник у сучасній українській літературній мові / Г. М. Гнатюк. – К. : Наук. думка, 1982. – 248 с.
4. Горпинич В. О. Морфологія української мови : підручник для студентів вищих навчальних закладів / В. О. Горпинич – К. : ВЦ „Академія”, 2004. – 336 с.
5. Дієслово в лексикографічній системі : монографія / О. Г. Рабулець, Н. М. Сухарина, В. А. Широков, К. М. Якименко ; Укр. мов.-інформ. фонд. НАН України. – К. : Довіра, 2004. – 259 с.
6. Жовтобрюх М. А. Дієслово // Жовтобрюх М. А. Курс сучасної української літературної мови : підручник для факультетів мови і літератури педагогічних інститутів / М. А. Жовтобрюх, Б. М. Кулик. – [Вид. 3-тє.]. – К. : Радянська школа, 1965. – Ч. I. – 423 с.
7. Кочерган М. П. Слово і контекст (лексична сполучуваність і значення слова) / М. П. Кочерган. – Львів : Видавництво при Львівському державному університеті видавничого об'єднання „Вища школа”, 1980. – 184 с.
8. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови : морфологія / І. К. Кучеренко. – [Вид. 2-ге й доп.]. – Вінниця : Поділля-2000, 2003. – 464 с.
9. Русанівський В. М. Дієслово // Сучасна українська літературна мова. Морфологія / за заг. ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1969. – 583 с.
10. Русанівський В. М. Структура лексичної і граматичної семантики / В. М. Русанівський ; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР; відп. ред. О. С. Мельничук. – К. : Наукова думка, 1988. – 240 с.

Матеріал дослідження

I. Словник української мови у двадцяти томах / за ред. В. М. Русанівського ; НАН України, Український мовно-інформаційний фонд. – К. : Наукова думка, 2010. – Т. 1 : А–Б. – 912 с.

II. Словник української мови у двадцяти томах / за ред. В. М. Русанівського ; НАН України, Український мовно-інформаційний фонд. – К. : Наукова думка, 2012. – Т. 2 : В–ВІДСРІБЛИТИСЯ. – 976 с.

III. Словник української мови у двадцяти томах / за ред. В. М. Русанівського ; НАН України, Український мовно-інформаційний фонд. – К. : Український мовно-інформаційний фонд, 2012. – Т. 3: ВІДСТАВАННЯ–ГУРАЛЬНЯ. – 1119 с.

IV. Словник української мови у двадцяти томах / за ред. В. М. Русанівського ; НАН України, Український мовно-інформаційний фонд. – К. : Український мовно-інформаційний фонд, 2013. – Т. 4: Д–Ж. – 1007 с.